

COMUNICACIÓ: “SALUT EN TEMPS DE CRISI”. Àngels Martínez

DEMPEUS per la salut pública és una organització molt nova. Creiem, tanmateix, que pot aportar algunes idees a aquesta Jornada organitzada pel **CAPS** que pretén posar en comú les experiències de diversos col·lectius i ciutadans en salut Comunitària davant el *Mapa Sanitari, Sociosanitari i Salut Pública* “Els serveis per a la salut: mirant cap al futur”, que vol : *“Fomentar la coparticipació i corresponsabilització dels ciutadans en la presa de decisions”*. En relació al mateix, les persones de **DEMPEUS** estem profundament orgulloses de les experiències viscudes en la seva formació, i del que va representar prèviament el procés que fa portar a la **Resolució 203/VIII del Parlament de Catalunya** sobre una millor atenció i tractament de la Fibromiàlgia i la Síndrome de la Fatiga Crònica.

La reflexió i el compromís del conjunt de persones compromeses en els dos processos anteriors ha demostrat abastament que compartim els objectius fundacionals del **CAPS**, que en la seva declaració d'ara fa 25 anys, diu: *“ Com que considerem determinant la participació dels ciutadans en la definició dels objectius i de les prioritats sanitàries, el CAPS es proposa, a més, oferir a la comunitat la informació i els instruments al seu abast que puguin ajudar-la a ésser protagonista de la pròpia salut (juliol 1983)”*. En aquest sentit, i per la mateixa experiència viscuda en la ILP FM-SFC i com a membres de Dempeus, ens permetem doncs alertar sobre el segon punt de les *“orientacions estratègiques”* del capítol 5.2. del *Mapa Sanitari, Sociosanitari i Salut Pública*. Ens referim a: *“Generar un canvi cultural, amb la participació activa dels ciutadans, per tal de promoure l'adaptació dels models d'utilització dels serveis públics de salut a les possibilitats reals d'actuació, tot evitant generar expectatives que no poden ser assolides pel sistema o sobre problemes que no es poden resoldre”*.

DEMPEUS, tant en la pràctica com en el Manifest, nega de fet els propòsits d'aquest punt, i proposem un model de prioritats invertit. **“Considerem que el moment present és determinant pel que fa al futur de la sanitat i la salut a Catalunya i ens pronunciem en defensa del Sistema Nacional de Salut amb tot el seu caràcter assolit: públic, universal, de qualitat, integral, solidari i d'equitat garantida. Considerem igualment que el seu objectiu irrenunciable és el de donar la cobertura i els serveis adients per garantir el dret constitucional de la ciutadania a la protecció de la salut, sense cap tipus de discriminació, tampoc per a les persones immigrades, que treballen o volen treballar a casa nostra. L'equitat i la lluita contra les desigualtats en salut ens són objectius fonamentals i necessaris.”**

Per a **DEMPEUS** aquestes declaracions no són mera fraseologia sinó que responen a conviccions profundes i a capacitats reals per a dur-les a terme, i qualsevol proposta “d'adaptació a les possibilitats reals” ens porta a pensar en una instrumentalització metodològica que, en el pitjor dels casos, podria fins i tot convertir-se en perversió democràtica. Des de **DEMPEUS** pensem que no es pot donar per fet que hi ha “unes possibilitats reals d'actuació” inamovibles, a les que cal subordinar la participació activa dels ciutadans... Perquè: qui determina quines són aquestes “possibilitats reals”? En pensar en una mena de mà invisible que acomoda necessitats a possibilitats es nega de fet la política –en el sentit més noble de la paraula. Es nega que l'acció política pot i ha de millorar les possibilitats reals i atendre i no defraudar a les persones.

El canvi de prioritats que proposem evita que la ciutadania hagi de passar per aquest adreçador de “possibilitats reals” sacralitzades, i estalvia la perversió de “generar un canvi cultural” en el sentit de que les persones acceptin subordinar les seves pròpies necessitats de salut a unes altres necessitats —o incapacitats: les de qui delimiti “les possibilitats reals d’actuació” de forma inapel·lable, en un plantejament i comportament que podrien semblar pre-democràtics. Creiem que aquesta proposta, de dur-se a terme, incrementaria encara més el grau d’alienació de la nostra societat en una baula especialment feble, sensible i molt fàcil de culpabilitzar: les persones malaltes. En aquest sentit, el nostre Manifest segueix dient:

Darrerament, des de diversos àmbits de les Administracions i empreses vinculades al sector de la salut, es vol restringir de moltes maneres l'àmbit públic. Per exemple, es reclamen noves aportacions econòmiques de la ciutadania ("copagaments"), limitació de serveis, contractacions de pòlisses d'assegurança privada i particulars, taxes, tractament mixt del finançament, generalització de pràctiques de privatització o d'externalització. És a dir, valors de "mercat" pel damunt dels socials i polítics, i la supremacia d' una gestió orientada per valors privats per sobre de la satisfacció dels drets democràtics, econòmics i socials. La situació de crisi econòmica es ve a sumar al vell argument dels "límits econòmics del finançament públic", per debilitar l'exigència dels drets i culpabilitzar la ciutadania. Es vol imposar una mena de "Pacte Apolític neutral" que obriria camí a la mercantilització de tot el sector... quan aquestes polítiques ultra-liberals estan fracassant a tot arreu.

Creiem que els paràgrafs anteriors posen de manifest la ideologia que hi ha al darrera de l’orientació de les “possibilitats reals” i s’avancen a tots els arguments que poden seguir sobre les limitacions que la crisi imposa --o el fet de que l’estat espanyol no compleixi els acords del nostre Estatut sobre finançament. Però si ja ens semblava massa absent de dignitat la proposta que la crisi i la manca de capacitats tècniques i polítiques les hagin de pagar les famílies més humils amb el seu habitatge, les petites empreses sense els crèdits dels que els priva una economia de casino, i els treballadors i treballadores amb acomiadaments i rebaixes de sous, més indignant és encara que es retallin o es desatenguin les persones malaltes, o es perverteixi el concepte de salut i l’aplicació d’unes polítiques de salut que s’haurien de privilegiar — precisament—en temps de crisi. Pe això segueix dient el nostre manifest:

Nosaltres, que provenim de diferents experiències, formacions, oficis i disciplines, organitzacions socials i polítiques, de diverses lluites i amplis compromisos socials, ens reafirmem en la concepció de la Salut com una categoria superior a la simple atenció en sanitat o l'absència de malaltia. Salut és aquella manera de viure, personalment i col·lectiva, autònoma, joiosa, plena, solidaria i harmònica amb un/a mateix/a, amb la resta de persones i amb l'entorn. Una definició que permet abordar el binomi salut/ malaltia des d'una visió en les seves tres dimensions : biològica, psicològica i social. Per tant ens comprometem a actuar en promoció, protecció i prevenció de la salut i a partir de les seves causes, dels Determinants de Salut: treball i les seves condicions, gènere, classe social, educació, estils de vida, medi ambient, urbanisme, origen, autonomia, mobilitat, etc.

Si es comprèn el paràgraf anterior, s’entén perquè la nostra proposta de generació d’un canvi cultural va en el sentit de fer entendre a la població el que és realment SALUT, i que com a societat i TAMBÉ com a institucions i govern s’ha de vetllar per millorar els seus DETERMINANTS, i especialment en TEMPS DE CRISI. Per això:

Ens orientem a promoure la reflexió col·lectiva, generar debats, cercar acords des de la nostra pluralitat, manifestar públicament les nostres opinions i propostes, engrescar la mobilització social i l'acció cívica i política cap als objectius acordats. Igualment, per les característiques i composició del Grup, ens comprometem a donar a conèixer les elaboracions col·lectives i personals que tinguin interès per a la reflexió i l'acció sobre el tema. I a comprometre al màxim de persones en la defensa de la salut pública.

I per això estem avui aquí, per mandat del nostre Manifest, ja que alguns dels àmbits en els que inicialment ens proposem treballar són:

- 1.- La defensa del caràcter PÚBLIC dels sistema nacional de salut.
- 2.- Participació social, amb d'altres associacions que venen treballant des de fa temps en la defensa de lo públic, i grups d'ajuda.
- 3.- Abordatge interdisciplinari i de qualitat de patologies no suficientment reconegudes, malalties mal ateses com les mentals, les incorrectament anomenades "rars", o les noves patologies emergents sotmeses a un tracte injust per a ser incorporades dins el sistema d'atenció sanitari i per a una cobertura econòmica i social, malgrat una prevalença i severitat inqüestionables. La recent experiència de la ILP per la Fibromiàlgia i la SFC n'és un exemple que cal acabar de reeixir.

De fet, tots els descobriments i aprenentatges en la participació que vàrem haver de recórrer en el procés de la ILP donen un munt d'arguments per al naixement de la nostra organització ciutadana, i creiem que es mereixen uns minuts en el sí d'aquesta Jornada. La ILP posava les necessitats de les persones malaltes –com ha de ser-- en el centre de l'organització del model d'atenció a aquestes malalties, i quan la defensàvem deien que "la participació social, la justícia, la ILP, són bones per a la salut".

D'una manera semblant, en la introducció de l'**Informe Final** de la Comissió sobre **Determinants Socials de Salut de l'Organització Mundial de la Salut (OMS)** es pot llegir: "La justícia social és una qüestió de vida i de mort. Afecta la manera que les persones viuen, la probabilitat que se'n deriva d'emmalaltir, i el risc de mort prematura.(...) Una nena que avui neixi pot esperar viure més de 80 anys si ho fa en certs països – però menys de 45 si neix en altres. (...) Diferències d'aquesta magnitud, entre països i dins els mateixos països, senzillament mai haurien d'existir. Aquestes desigualtats en salut, desigualtats evitables en salut, sorgeixen de les circumstàncies en que les persones creixen, viuen, treballen i es fan grans, i dels sistemes que s'han creat per a fer front a les malalties. Les condicions en les que les persones viuen i moren les formen, al mateix temps, forces econòmiques, socials i polítiques. Les polítiques socials i econòmiques tenen un impacte determinant en si una criatura pot créixer i desenvolupar-se al màxim del seu potencial i viure una vida esplendorosa, o si la seva vida es veurà estroncada. I cada vegada és més semblant la naturalesa dels problemes de salut que els països rics i pobres han de resoldre. El desenvolupament d'una societat, rica o pobre, pot avaluar-se per la qualitat de la salut de la seva població, quanta salut es distribueix de manera equitativa per tot l'espectre social, i el grau de protecció que reben les persones amb menys avantatges a conseqüència de la seva mala salut." De fet, reproduint les paraules que clouen l'Informe de la Comissió sobre Determinants Socials de Salut, reduir les desigualtats en salut és un imperatiu ètic perquè, ens diuen, la injustícia social mata a les persones a gran escala.

Front aquest honest i seriós Informe ens trobem, però, tota una munió d'anàlisis, prospeccions i estudis mercenaris que defensen la conversió dels serveis públics de salut en autèntics sectors productius no generadors de benestar sinó de plusvàlua. Contribueixen a la transformació de la salut en una mercaderia més, segregant i

deformant la informació, impedit que es pugui formar opinió pública, i interferint en la participació activa que es mobilitza per defensar el model públic. Així, s'amaguen decisions polítiques conscients a favor dels poderosos del sector sanitari privat i de la indústria farmacèutica i hospitalària sota la tapadora de "millores tècniques de gestió", "modernització", o "necessitats de finançament", quan precisament en altres moments de crisi –i per l'acció de la lluita de classe-- s'havia aconseguit convertir el dret a l'atenció sanitària de totes les persones en un dret de ciutadania. Aquest dret econòmic i social s'havia anat estenent i ampliant fins l'inici de l'ofensiva neoliberal dels anys 70. I d'aleshores ençà es pretén anorrear sota pretexta de "millors" i "eficients" polítiques neoliberals... o per l'actual crisi econòmica.

Per això ara és un moment important per al futur de la sanitat i la salut a Catalunya. Permetin que faci unes reflexions que compartim la immensa majoria de persones que estem a **DEMPEUS**: creiem sincerament que el capitalisme agònic està rebent cures intensives dels que podrien fàcilment desemmascarar-lo com un sistema d'injustícia i de mort. Davant les incerteses, la manca de confiança --o aquella prudència excessiva que ens han advertit persones honestes-- dels que podrien assegurar el naixement d'un sistema econòmic més just i equitatiu a casa nostra, el caduc model econòmic es revifa amb els fons públics (de tots) i imposa un model privatitzador que fa sang de les persones més febles. La seva crisi augmenta les diferències econòmiques i socials i l'estan pagant, com sempre les persones més dèbils i els serveis públics d'ensenyament i salut , amb un indubtable biaix de gènere.

Per això creiem com a **DEMPEUS** que valia la pena venir a aquesta JORNADA en la sintonia de que la salut no és un negoci, sinó un dret de ciutadania. I és participació... i és sempre pública. El nostre Manifest acaba dient:

Sense competir amb cap de les plataformes, associacions i col·lectius que coincideixen en aquests objectius, i fent una crida a la major unitat i recolzament mutu, entenem com a necessari, urgent i oportú difondre aquesta Declaració en defensa del Sistema Públic de Salut i cridar a totes les persones que defensen el seu caràcter públic a donar-hi suport.

Des de **DEMPEUS** entenem que la justícia social i l'equitat són bones per a la salut, i que una societat que no tracta bé a les seves persones malaltes, que els hi escatima l'atenció sanitària, retalla investigació i privativa serveis, tampoc tracta bé, també escatima i també retalla i privatitza els drets de ciutadania i la democràcia. No dubtem que a aquesta Jornada hi assisteix molta gent que, amb arguments i raonaments centrats en les persones, en les seves necessitats reals i vitals, volen sincerament construir una societat més igualitària sense barreres divisòries entre salut, economia i política, i estar **DEMPEUS**, com nosaltres, per la salut pública. Moltes gràcies.